

**SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO W 2009 R.**

*SOCIO-ECONOMIC SITUATION
OF THE MAŁOPOLSKIE VOIVODSHIP IN 2009*

Sytuacja społeczno-gospodarcza województwa małopolskiego w 2009 r.

S p o ł e c z e ń s t w o

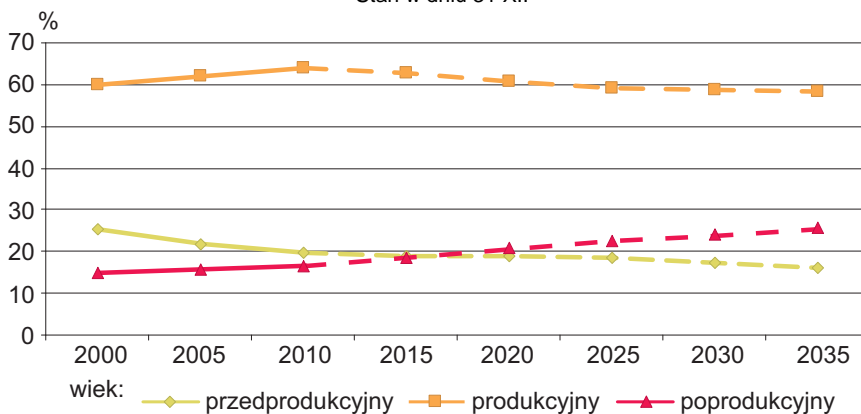
LUDNOŚĆ

Według stanu w dniu 31 XII 2009 r. Małopolskę¹ zamieszkiwało 3,3 mln osób, co ulokowało województwo na 4 miejscu w Polsce, za Mazowszem, Śląskiem i Wielkopolską. Gęstość zaludnienia jest tu jedną z najwyższych w kraju i wynosi 217 osób/km² (średnia krajowa - 122 osób/km²). Kobiety stanowią 51,5% ogółu ludności. Współczynnik feminizacji od 2000 r. utrzymuje się na niezmiennym poziomie - na 100 mężczyzn przypada 106 kobiet (w kraju - 107).

Ludność w wieku przedprodukcyjnym (0-17 lat) stanowiła 20,0% ogółu ludności i udział ten zmniejszył się o 0,4 pkt proc. w ujęciu rocznym. Jednocześnie nieznacznie, o 0,2 pkt proc. wzrósł udział ludności w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata), tj. do 63,7%, a udział populacji w wieku poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej) zwiększył się o 0,2 pkt proc. do 16,3%. W porównaniu z końcem 2005 r. zmalał odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym - o 1,8 pkt proc., a wzrósł odsetek pozostałej ludności (w wieku produkcyjnym - o 1,0 pkt proc., a poprodukcyjnym - o 0,8 pkt proc.), co świadczy o powolnym starzeniu się społeczeństwa. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym spada, podczas gdy udział ludności w wieku poprodukcyjnym systematycznie rośnie. Dane dla lat 2010-2035 to prognoza² zaznaczona na wykresie 1 linią przerywaną.

Wykr. 1. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ludności ogółem

Stan w dniu 31 XII

Ź r ó d ł o: opracowanie własne US Kraków.

¹ Nazwy „województwo małopolskie” i „Małopolska” używane są zamiennie.

² Prognoza ludności na lata 2010-2035, GUS, Warszawa 2008.

Od 2000 r. obserwuje się wzrostową tendencję liczby ludności w Małopolsce. Na przestrzeni 10 lat liczba ta wzrosła o 2,4%. Wpłynął na to notowany w latach 2000-2009 dodatni przyrost naturalny oraz dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W 2009 r. po raz kolejny odnotowano dodatni przyrost naturalny, który w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wyniósł 2,3 (w Polsce 0,9) wobec 2,2 w roku poprzednim i 1,1 w 2005 r., co było związane z rosnącą liczbą urodzeń żywych. W 2009 r. w województwie urodziło się ponad 37 tys. dzieci. Współczynnik urodzeń wyniósł 11,4‰ wobec 11,3‰ przed rokiem i 10,0‰ przed czterema laty.

Zgony są kolejnym czynnikiem ruchu naturalnego wpływającym na stan i strukturę ludności. W Małopolsce w omawianym roku zmarło 29,8 tys. osób. Współczynnik zgonów ukształtował się na poziomie 9,1‰ (tak jak przed rokiem, wobec 8,9‰ w 2005 r.).

Na kształtowanie się stanu i struktury ludności decydujący wpływ mają również zjawiska demograficzne, takie jak małżeństwa i rozwody. W 2009 r. na terenie województwa zawarto 21,8 tys. małżeństw, tj. mniej o 1,1% niż w 2008 r., ale więcej o około 1/5 niż w 2005 r. Jednocześnie przez rozwód rozwiązano 4,1 tys. małżeństw, tj. mniej niż przed rokiem o 6,1% i niż przed czterema laty o 12,4%. Współczynnik natężenia małżeństw był minimalnie niższy niż przed rokiem i wyniósł 6,6 na 1000 ludności. Współczynnik natężenia rozwodów również nieznacznie spadł do 1,2 na 1000 ludności.

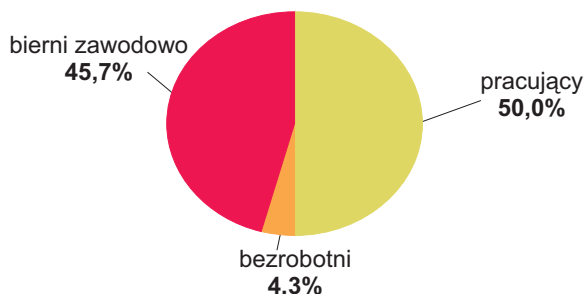
Do wzrostu liczby ludności, jak już wspomniano, przyczyniło się dodatnie saldo migracji stałej, które w omawianym roku wyniosło 4,4 tys. osób. Z obszarów miejskich ludność per saldo odpływała (ponad tysiąc osób), a na obszary wiejskie napływała (5,5 tys. osób).

W 2009 r. w województwie małopolskim przeciętna oczekiwana liczba lat życia dla mężczyzn wynosiła 73,1 lata (w Polsce 71,5 lat), natomiast dla kobiet 81,1 lat (w kraju 80,1 lat).

RYNEK PRACY

Według BAEL, w 2009 r. w Małopolsce było średnio 2,6 mln osób w wieku 15 lat i więcej, w tym 1,4 mln aktywnych zawodowo. Na ludność aktywną zawodowo składali się pracujący (w około 92%) i bezrobotni. Biernych zawodowo było 1,2 mln osób.

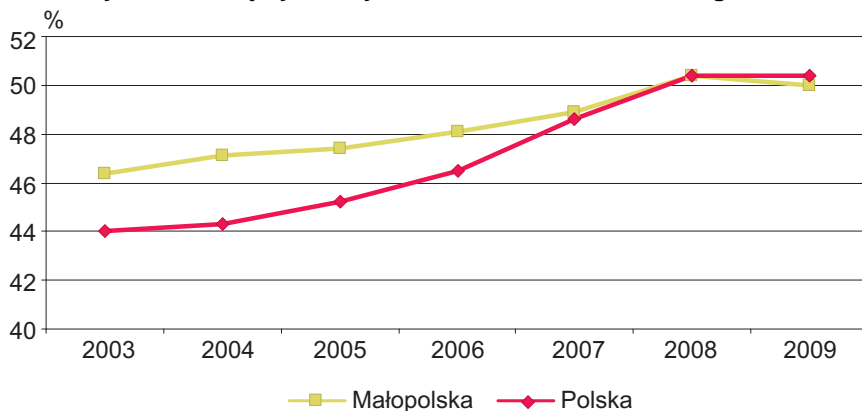
Wykr.2. Struktura ludności w wieku 15 lat i więcej według BAEL w 2009 r.

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Współczynnik aktywności zawodowej wyniósł 54,3% (w Polsce 54,9%), natomiast wskaźnik zatrudnienia 50,0% (w kraju 50,4%). Średnioroczny wskaźnik zatrudnienia w latach 2003-2007 był wyższy w Małopolsce niż w Polsce, w roku 2008 doszło do zrównania się obu wskaźników, a w roku 2009 wskaźnik dla Małopolski był niższy niż notowany dla kraju.

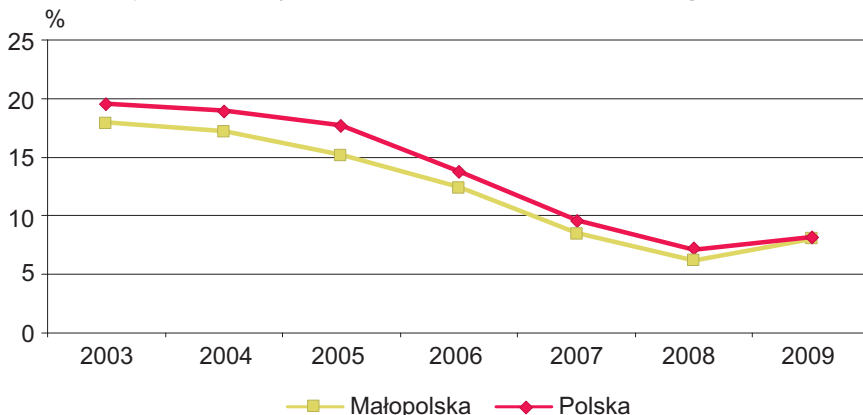
Wykr.3. Przeciętny roczny wskaźnik zatrudnienia według BAEL

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

W omawianym roku stopa bezrobocia według BAEL sięgnęła 8,0% (w Polsce 8,2%). Oznacza to zmianę w dotychczasowej, obserwowanej w latach 2003-2008 tendencji malejącej stopy bezrobocia, tak w kraju, jak i w województwie. W 2009 r. więcej było bezrobotnych kobiet niż mężczyzn, a także osób zamieszkałych w mieście niż na wsi. Według kryterium wieku wśród bezrobotnych dominowały osoby do 29 roku życia, a według wykształcenia osoby po szkołach zasadniczych zawodowych.

Wykr.4. Przeciętna roczna stopa bezrobocia według BAEL

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Praca w Małopolsce należała do bezpieczniejszych w kraju. Odnotowywano tu jeden z najniższych w Polsce wskaźników wypadkowości. W końcu 2009 r. w Małopolsce liczba osób zatrudnionych w warunkach zagrożenia w przeliczeniu na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości wynosiła 81,5 i była niższa niż w 2008 r. (87,5) i w 2005 r. (92,2), co może świadczyć o poprawie warunków pracy w porównaniu z poprzednimi latami³.

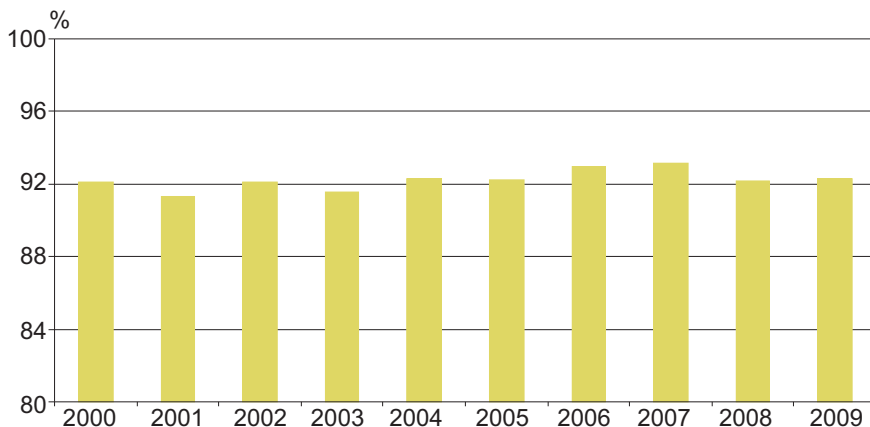
W roku 2009 liczba poszkodowanych w wypadkach przy pracy⁴ wyniosła 5,3 tys. osób (wobec 6,3 tys. w 2008 r. i również 5,3 tys. w 2005 r.). Z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych wypłacono 1,8 tys. odszkodowań na łączną kwotę 5306 tys. zł. Świadczenia z tytułu wypadków przy pracy stanowiły ponad 93% wszystkich świadczeń i przeznaczono na nie 4531 tys. zł, czyli ponad 85% wypłaconej kwoty. Przeciętny koszt jednego świadczenia z tytułu wypadku przy pracy lub choroby zawodowej wynosił w 2009 r. 2976 zł (wobec 2713 zł w 2008 r. i 2403 zł w 2005 r.).

WYNAGRODZENIA

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w omawianym roku w województwie ukształtowało się na poziomie 2861,77 zł, tj. o 5,5% większym niż w roku poprzednim. Stanowiło to 92,3% średniej krajowej. W sektorze publicznym odnotowano wyższe wynagrodzenie (3458,70 zł) aniżeli w sektorze prywatnym (2589,52 zł). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie w kraju wyniosło 3101,74 zł.

Wykr.5. Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto

Polska=100

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

³ Dotyczy podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

⁴ Zgłoszonych w ciągu roku; bez wypadków w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Warto zwrócić uwagę, że relatywnie wysoki wzrost średniej płacy wystąpił przy jednoczesnym spadku zatrudnienia. W 2009 r. przeciętne zatrudnienie w Małopolsce wyniosło 649,7 tys. osób i w stosunku do poprzedniego roku było niższe o 0,7%, co oznacza załamanie się istniejącej w latach 2005-2008 rosnącej tendencji liczby zatrudnionych.

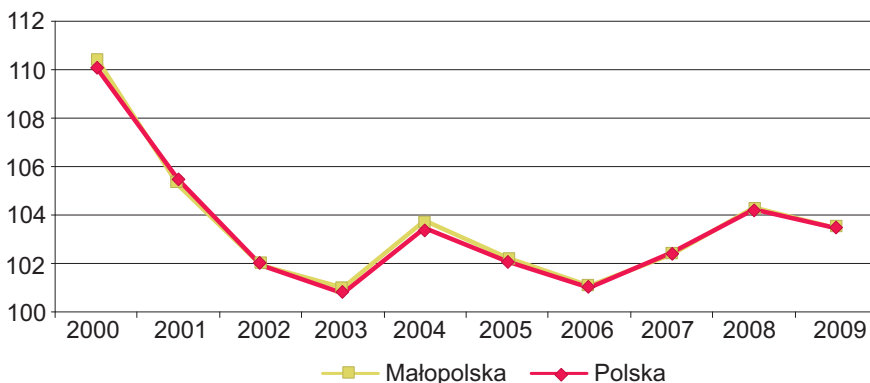
Przeciętna miesięczna emerytura i renta od 2005 r. systematycznie rosła. W omawianym roku osiągnęła poziom: 1448,50 zł (z ZUS) i 882,89 zł (z KRUS).

CENY

W województwie małopolskim w 2009 r. wystąpił podobny jak w Polsce, 3,5% wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych. Najbardziej zdrożały: napoje alkoholowe i wyroby tytoniowe (o 9,1%), użytkowanie mieszkania i nośniki energii (o 7,7%) oraz edukacja (o 5,0%). Potaniały natomiast odzież i obuwie (o 9,3%) oraz transport (o 2,1%). Na przestrzeni lat 2000-2009 notowano w Małopolsce analogiczne zmiany wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych jak w Polsce.

Wykr.6. Wskaźniki cen towarów i usług konsumpcyjnych

Rok poprzedni=100

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

BUDŻETY GOSPODARSTW DOMOWYCH

W omawianym roku badaniem budżetów gospodarstw domowych objęto 3104 gospodarstwa domowe. Prawie 51% z nich utrzymywało się z pracy najemnej, nieco powyżej 34% z emerytury lub renty, prawie 8% z pracy na rachunek własny poza gospodarstwem rolnym, a około 7% gospodarstw osiągało dochody z niezarobkowych źródeł utrzymania lub z pracy w indywidualnym gospodarstwie rolnym.

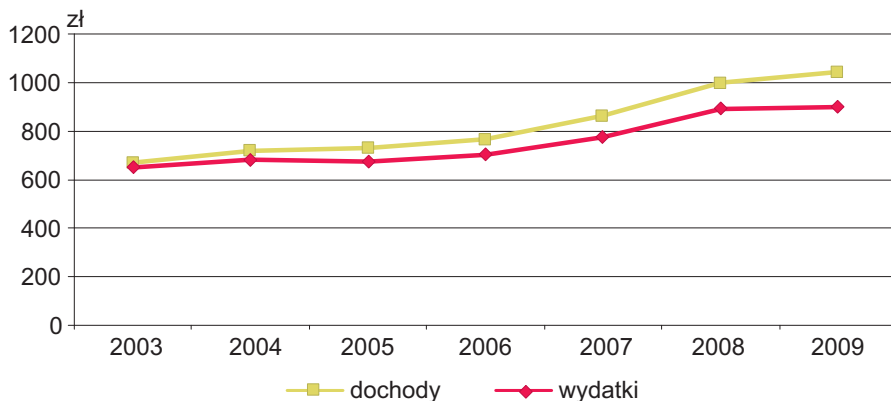
W Małopolsce przeciętny miesięczny nominalny dochód rozporządzalny na 1 osobę w gospodarstwach domowych wynosił 1041,73 zł i w stosunku do 2008 r. wzrósł o 4,1%.

Jednak w dalszym ciągu był on niższy od dochodu rozporządzalnego statystycznego Polaka (o 73 zł).

Poziom przeciętnych miesięcznych wydatków w gospodarstwach domowych ogółem wynosił 900,35 zł w przeliczeniu na 1 osobę, w tym na towary i usługi konsumpcyjne - nieco ponad 865 zł (o około 49 zł mniej niż w kraju).

Od 2003 r. obserwuje się większą dynamikę przeciętnych dochodów aniżeli wydatków na jedną osobę w gospodarstwach domowych, co prezentuje poniższy wykres. Z uwagi na zachowanie porównywalności danych na wykresie nie zostały ujęte lata 2000-2002 (patrz uwagi ogólne do działu „Budżety gospodarstw domowych”).

Wykr.7. Przeciętne miesięczne dochody rozporządzalne i wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych

Ź r ó d ł o: opracowanie własne US Kraków.

W porównaniu z rokiem 2008 poprawiło się wyposażenie gospodarstw domowych w niektóre przedmioty trwałego użytkowania, a zwłaszcza w komputery osobiste z dostępem do Internetu, urządzenia do odbioru telewizji satelitarnej (łącznie z telewizją kablową) oraz sprzęt AGD. W stosunku do 2005 r. znacznie wzrosło również wyposażenie w telefony komórkowe. Statystycznie, każde badane w 2009 r. gospodarstwo domowe posiadało chłodziarkę, telewizor, pralkę, a co drugie samochód osobowy, komputer z dostępem do Internetu, urządzenie do odbioru telewizji satelitarnej i kuchenkę mikrofalową.

INFRASTRUKTURA KOMUNALNA

Stan infrastruktury w województwie małopolskim w ostatnich latach uległ poprawie. Rozbudowano sieć wodociagową, kanalizacyjną i gazową. Długość sieci wodociagowej rozdzielczej w Małopolsce wynosiła 17324 km i w porównaniu z 2005 r. zwiększyła się o 10,2%. Długość sieci kanalizacyjnej (łącznie z kolektorami) wyniosła w omawianym okresie 9487 km, tj. prawie o 1/3 więcej.

Długość sieci gazowej - 22032 km - wzrosła w stosunku do 2005 r. o 405,3 km. Z roku

na rok zwiększała się liczba odbiorców gazu z sieci, która w 2009 r. sięgnęła 690,8 tys. Natomiast zużycie gazu na 1 mieszkańca w stosunku do 2005 r. zmniejszyło się.

Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca województwa (26,9 m³) nieznacznie wzrosło w porównaniu z poprzednim rokiem, co można interpretować jako odwrócenie obserwowanej w latach 2000-2007 tendencji spadkowej.

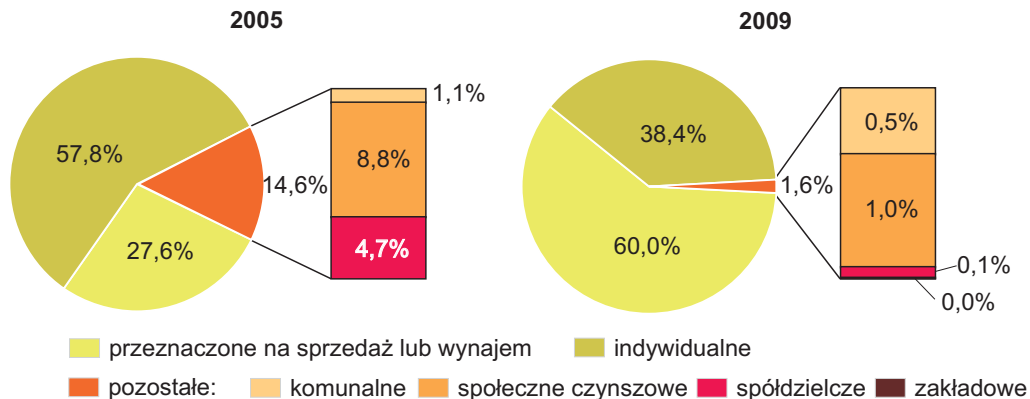
Zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca w miastach (880 kW·h) było nieco mniejsze w ujęciu rocznym, ale zwiększyło się w porównaniu z rokiem 2005.

W omawianym roku długość dróg publicznych o twardej nawierzchni w województwie małopolskim wyniosła 22,5 tys. km (o 2,5% więcej niż w 2005 r.), w tym o nawierzchni ulepszonej - 20,2 tys. km.

MIESZKANIA

W końcu 2009 r. zasoby mieszkaniowe województwa małopolskiego wynosiły 1078 tys. mieszkań, co oznacza utrzymanie się notowanej od kilku lat tendencji wzrostowej i wzrost o 1,8% w stosunku do roku poprzedniego i o 5,6% w porównaniu ze stanem sprzed czterech lat. Zasoby mieszkaniowe województwa stanowiły 8,1% zasobów mieszkaniowych kraju. Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania wynosiła 75,1 m² (73,7 m² w 2005 r.).

Wykr.8. Struktura mieszkań oddanych do użytkowania

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

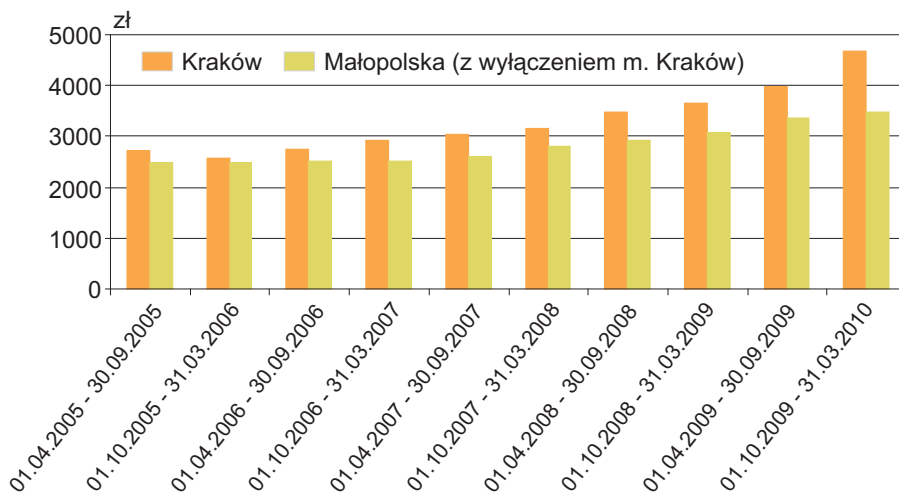
W 2009 r. w Małopolsce oddano do użytkowania 18,8 tys. mieszkań, tj. o ponad 75% więcej niż w 2005 r. W porównaniu z 2008 r. miał miejsce wzrost nowych realizacji o 17,3%. Przeciętna powierzchnia 1 mieszkania oddanego do użytkowania wyniosła 93,3 m² (wobec 106,8 m² przed czterema laty). Najwięcej mieszkań oddano do użytkowania w budownictwie przeznaczonym na sprzedaż lub wynajem (60,0% ogółu).

W okresie 1 X 2009 - 31 III 2010 przeciętna cena 1 m² mieszkania wyniosła dla

województwa małopolskiego (z wyłączeniem miasta Kraków) 3479 zł, a dla Krakowa 4668 zł, co oznacza wzrost w skali czterech lat odpowiednio o: 982 zł i 2088 zł.

Wykr.9. Przeciętna cena 1 m² mieszkania

Źródło: opracowanie własne US Kraków na podstawie Obwieszczenia Wojewody Małopolskiego, Internet - www.małopolska.uw.gov.pl

EDUKACJA⁵

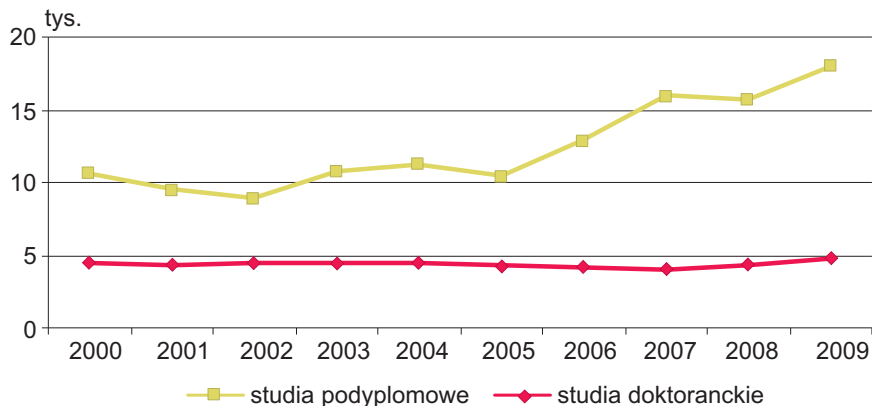
Na początku roku szkolnego 2009/10 w województwie małopolskim działało:

- 1861 placówek wychowania przedszkolnego, do których uczęszczało 89,0 tys. dzieci (w tym do 868 przedszkoli - 68,9 tys. dzieci),
- 1481 szkół podstawowych (207,0 tys. uczniów),
- 737 gimnazjów (119,0 tys. gimnazjalistów),
- 160 zasadniczych szkół zawodowych (23,4 tys. uczniów),
- 202 licea ogólnokształcące (łącznie z uzupełniającymi) i 41 liceów profilowanych (odpowiednio: 61,7 tys. i 3,1 tys. licealistów),
- 193 technika, łącznie z technikami uzupełniającymi oraz szkołami artystycznymi ogólnokształcącymi dającymi uprawnienia zawodowe (54,1 tys. uczniów),
- 248 szkół policealnych (23,0 tys. uczniów).

Ponadto, do 262 szkół dla dorosłych uczęszczało 18,0 tys. osób. Jednocześnie w 33 szkołach wyższych kształciło się 212,1 tys. studentów. Od 2000 r. systematycznie rośnie liczba studentów oraz absolwentów. W ciągu minionej dekady wzrosło zainteresowanie studiami podyplomowymi, natomiast liczba słuchaczy studiów doktoranckich utrzymała się na zbliżonym poziomie, co prezentuje wyk.10.

⁵ Dane z systemu informacji oświatowej administrowanego przez Ministerstwo Edukacji Narodowej - z wyjątkiem szkół wyższych.

Wykr.10. Słuchacze studiów podyplomowych i doktoranckich

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Dane za rok szkolny 2009/10 wykazują ogólny spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjach, czego powodem jest kształcenie się w nich roczników z „niżu demograficznego”. Największą popularnością wśród absolwentów gimnazjów niezmiennie cieszą się licea ogólnokształcące, do których uczęszcza ponad 45% uczniów pierwszych klas szkół ponadgimnazjalnych, tj. ponad 20 tys. młodzieży. Równocześnie notuje się niewielki spadek zainteresowania szkołami umożliwiającymi naukę zawodu (zasadniczymi zawodowymi i technikami) oraz znaczny odwrót od kształcenia w liceach profilowanych.

Systematycznie poprawia się wyposażenie szkół w komputery, w tym z dostępem do Internetu. W komputery najlepiej wyposażone były szkoły podstawowe (w 96,4%), gimnazja (w 80,7%) i licea ogólnokształcące (w 78,2%).

OCHRONA ZDROWIA

Opiekę medyczną mieszkańców województwa małopolskiego sprawowały zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej, placówki ambulatoryjnej opieki zdrowotnej oraz prywatne praktyki lekarskie.

W 2009 r. w Małopolsce funkcjonowało: 68 szpitali ogólnych, 1362 zakłady opieki zdrowotnej oraz 268 praktyk lekarskich, które miały podpisaną umowę z NFZ na świadczenie usług medycznych (według stanu w dniu 31 XII). Liczba pracujących lekarzy wyniosła 7,0 tys., dentystów - 1,2 tys., a pielęgniarek - 16,5 tys.

W 2009 r. liczba porad udzielonych przez lekarzy przypadających na 1 mieszkańca w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej wynosiła 7,7. Statystyczny mieszkaniec Małopolski uzyskał o 1 poradę lekarską więcej niż osoba mieszkająca w województwie lubuskim, w którym

odnotowano najniższy wskaźnik, natomiast o niespełna 1 poradę mniej niż mieszkańców województwa łódzkiego, gdzie omawiany wskaźnik przyjął wartość najwyższą.

Od kilku lat obserwujemy malejącą tendencję dotyczącą przeciętnego pobytu chorego w szpitalach ogólnych (2000 r. - 9,8 dni, 2005 r. - 7,2 dni, 2009 r. - 6,0 dni) przy jednoczesnym wzroście liczby leczonych - w 2000 r. było 1353 leczonych na 10 tys. ludności, w 2005 r. - 1567, a w 2009 r. już 1742 osoby.

W końcu 2009 r. funkcjonowało 35 sanatoriów uzdrowiskowych (łącznie z sanatoriami uzdrowiskowymi dla dzieci) i 7 szpitali uzdrowiskowych (łącznie ze szpitalami uzdrowiskowymi dla dzieci). Sanatoria uzdrowiskowe w Małopolsce stanowiły 21,1% ogólnej liczby sanatoriów uzdrowiskowych w Polsce, a szpitale uzdrowiskowe 10,4% ogólnej liczby szpitali uzdrowiskowych w kraju.

Sprzedaż leków i środków medycznych, według stanu w końcu 2009 r. prowadziło 967 aptek ogólnodostępnych i 113 punktów aptecznych. Ilość aptek zwiększyła się w ciągu roku o 37, tym samym zmniejszyła się liczba osób przypadających na jedną aptekę (z 3,5 tys. w 2008 r. do 3,4 tys. w 2009 r.).

Zespoły ratownictwa medycznego i zespoły wyjazdowe interweniowały 203,9 tys. razy i udzieliły pomocy 206,4 tys. osobom w ramach medycznych działań ratowniczych. W 21 szpitalnych oddziałach ratunkowych leczono 171,0 tys. pacjentów w trybie dziennym, natomiast w trybie ambulatoryjnym udzielono 491,1 tys. porad dla 483,2 tys. osób.

W końcu 2009 r. funkcjonowały 33 żłobki i 1 oddział żłobkowy, w których przebywało 2535 dzieci. Najliczniejszą grupę stanowiły dzieci w wieku 2 lat - 49,5%. Wszystkie placówki zlokalizowane były na terenie miast, najwięcej w Krakowie - 22.

OPIEKA SPOŁECZNA

W końcu 2009 r. w województwie małopolskim działało 58 całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci i młodzieży, co stanowiło 7,7% w skali kraju. W porównaniu z 2008 r. przybyło 5 placówek. Nieznacznie wzrosła również liczba przebywających w nich wychowanków z 1165 w 2008 r. do 1189 w 2009 r.

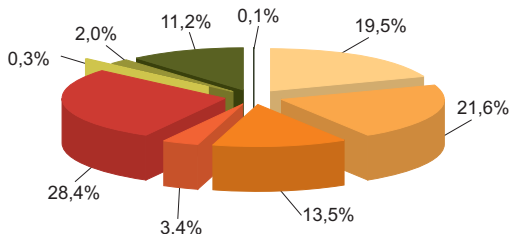
W 2009 r. w Małopolsce funkcjonowało 228 placówek opiekuńczo-wychowawczych wsparcia dziennego, z których skorzystało w ciągu roku 14057 dzieci i młodzieży. Na przestrzeni ostatnich pięciu lat ponad dwukrotnie wzrosła liczba tego typu placówek, a liczba korzystających z nich dzieci zwiększyła się o blisko 70%.

Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych wspierało swoją pracą 674 wolontariuszy, w tym 244 pracowało w placówkach całodobowych.

W końcu 2009 r. w województwie małopolskim funkcjonowały 2163 rodziny zastępcze, w których opiekę znalazło 3182 dzieci do lat 18. Stanowiło to odpowiednio: 5,7% i 5,9% w skali kraju. W porównaniu z 2008 r. nastąpił w naszym województwie spadek (przy równoczesnym wzroście w skali kraju) zarówno liczby rodzin zastępczych (o 4,1%) jak i przebywających w nich dzieci (o 2,5%).

W końcu grudnia 2009 r. w 125 domach i zakładach stacjonarnych pomocy społecznej województwa małopolskiego przebywało 9007 pensjonariuszy. Liczba miejsc w tych zakładach w przeliczeniu na 10 tys. ludności wyniosła 27,1. Wśród mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej najwięcej było osób przewlekle psychicznie chorych – 2562 (28,4%) oraz przewlekle somatycznie chorych – 1948 (21,6%).

Wykr.11. Struktura mieszkańców zakładów stacjonarnych pomocy społecznej według grup mieszkańców w 2009 r.

- osoby w podeszłym wieku
- przewlekle somatycznie chory
- dorośli niepełnosprawni intelektualnie
- dzieci i młodzież niepełnosprawna intelektualnie
- przewlekle psychicznie chory
- osoby niepełnosprawne fizycznie
- matki z małoletnimi dziećmi i kobiety w ciąży
- bezdomni
- inne osoby

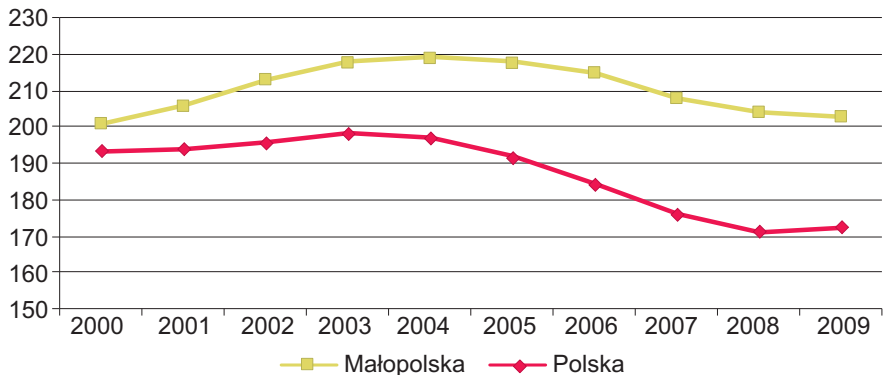
Źródło: opracowanie własne US Kraków.

KULTURA

Na terenie województwa małopolskiego prężnie działa wiele instytucji kultury. Pod względem ich ilości Małopolska należy do czołówki województw. Przykładowo, pod względem liczby muzeów zajmowała ona drugie miejsce za województwem mazowieckim, a biorąc pod uwagę liczbę zwiedzających - pierwsze miejsce. Głównym ośrodkiem życia kulturalnego jest Kraków, zarówno ze względu na swoją przeszłość, jak i bieżący rozwój instytucji kultury.

W końcu 2009 r. w województwie małopolskim działały 762 biblioteki publiczne (łącznie z filiami), tj. 9,1% wszystkich tego typu placówek w Polsce. Biorąc pod uwagę ich ilość Małopolska zajmowała trzecie miejsce wśród województw, za Mazowszem i Śląskiem. Niestety, w ciągu ostatnich kilku lat systematycznie spada w Małopolsce liczba czytelników bibliotek oraz liczba wypożyczeń księgozbioru. W 2009 r. zmniejszył się również księgozbiór bibliotek.

Wykr.12. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności

Ź r ó d ł o: opracowanie własne US Kraków.

W latach 2005-2009 w województwie małopolskim wzrosła liczba muzeów (łącznie z oddziałami muzealnymi) z 104 do 111 oraz zwiedzających muzea z 5644 tys. do 6034 tys. Liczba zwiedzających muzea i wystawy na 1000 mieszkańców w ostatniej dekadzie wykazywała tendencję wzrostową, ale w 2009 r. nieco spadła w ujęciu rocznym i wyniosła 1832. Zwiększyła się nieco w ciągu 5 lat ilość galerii sztuki (z 66 do 69) przy znacznym wzroście liczby wystaw organizowanych w kraju (prawie o sto, do 826). W skali kraju muzea stanowiły ponad 14%, a zwiedzający muzea i wystawy - dwukrotnie więcej (29,2%).

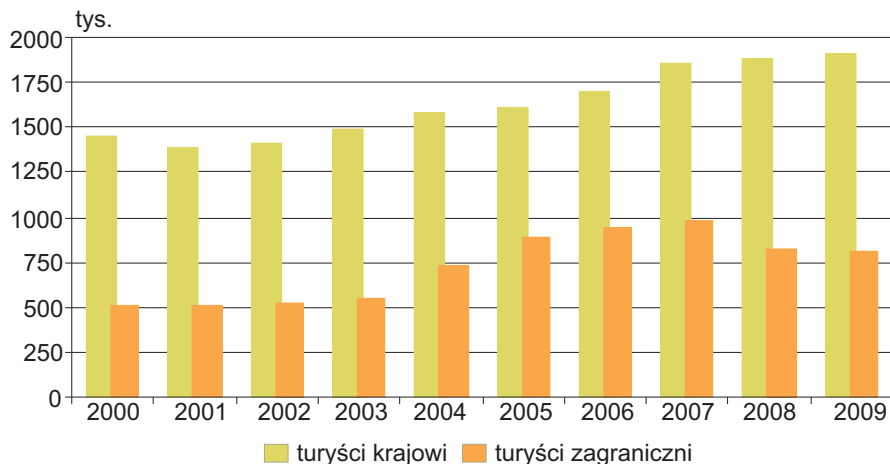
Według stanu w dniu 31 XII 2009 r. w województwie działały 22 teatry i 43 kina stałe, co oznacza jedynie niewielkie zmiany ilościowe w stosunku do lat poprzednich. Zmiany jakościowe są istotne, ponieważ miejsce kin studyjnych zajęły multiplexy i miniplexy. Wahaniom podlegała w ostatnich latach liczba widzów w kinach stałych. W 2009 r. na 1000 ludności wyniosła ona 1081 osób. Można stwierdzić, że ten rodzaj uczestnictwa w konsumpcji dóbr kultury zinstytucjonalizowanej z roku na rok staje się coraz bardziej popularny.

TURYSTYKA

Województwo małopolskie jest jednym z najbardziej rozwiniętych turystycznie regionów kraju. Wiąże się to zarówno z dziedzictwem kulturowym, jak i z bogactwem form krajobrazu i różnorodnością biologiczną tego obszaru. Według stanu w końcu lipca 2009 r. baza noclegowa turystyki w województwie obejmowała 894 obiekty, oferujące łącznie 68,8 tys. miejsc noclegowych, co stanowiło 11,3% krajowej bazy noclegowej. W zestawieniu z 2005 r. zaobserwowano tendencję rosnącą liczby obiektów (wzrost o 69), a co się z tym wiąże także ilości miejsc noclegowych (wzrost o 7,3 tys.). W 2009 r. liczba osób korzystających z noclegów była większa niż przed 4 laty o 9,1% i wyniosła 2721 tys., jednak turystów zagranicznych było

mniej o 8,9%, tj. 810 tys. W stosunku do 2005 r. również liczba udzielonych noclegów zwiększyła się (o 7,9%), ale spadła (o 3,8%) biorąc pod uwagę tylko turystów zagranicznych.

Wykr.13. Korzystający z noclegów w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

W końcu lipca 2009 r. w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania działało: 291 restauracji, 252 bary i kawiarnie, 316 stołówek i 66 punktów gastronomicznych. W porównaniu z końcem lipca 2005 r. więcej było restauracji i punktów gastronomicznych, natomiast mniej barów i kawiarni. W 2009 r. liczba restauracji po raz pierwszy przekroczyła liczbę barów i kawiarni w turystycznych obiektach bazy noclegowej.

Gospodarka

OCHRONA ŚRODOWISKA

Województwo małopolskie pod względem powierzchni (15183 km²) zajmuje 12 lokatę w kraju, przed województwami: lubuskim, śląskim, świętokrzyskim i opolskim. Położone jest na terenach wyżynnych i górskich, co wydatnie przyczynia się do jego atrakcyjności turystycznej, ale też zobowiązuje do szczególnej dbałości o środowisko naturalne.

Liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla czystości powietrza (emitujących pyły, gazy lub równocześnie pyły i gazy) wzrosła z 116 w końcu 2005 r. do 138 w końcu 2009 r. Jednak emisja przemysłowych pyłowych zanieczyszczeń powietrza z wyżej wymienionych zakładów zmniejszała się stopniowo z 9,3 tys. ton w 2005 r. do 4,3 tys. ton w 2009 r. (7,0% wielkości krajowej), a emisja zanieczyszczeń gazowych (bez dwutlenku węgla) spadła w latach 2005-2009 o 22,3% do 139,4 tys. ton (stanowiąc 8,8% emisji w Polsce).

Pobór wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności od 2006 r. systematycznie malał. W ciągu 2009 r. w województwie pobrano 524,1 hm³ wody, tj. mniej o 44,2% niż w 2005 r. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności również na przestrzeni ostatnich lat spadało. Jednak przeciętne zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych na 1 mieszkańca w 2009 r. (26,9 m³) osiągnęło wartość tylko nieznacznie mniejszą od notowanej przed czterema laty (27,1 m³).

Jednocześnie do wód lub do ziemi odprowadzono 486,7 hm³ ścieków, co oznacza spadek o prawie 46% w odniesieniu do 2005 r. W Małopolsce działało 318 oczyszczalni ścieków, w tym 237 oczyszczalni ścieków komunalnych, z których korzystało szacunkowo 55,0% ludności (w minionych latach również ponad połowa, lecz nieco mniejszy odsetek).

Ogólna ilość odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) dotychczas składowanych (nagromadzonych) w ciągu dekady wykazywała tendencję malejącą i w końcu roku 2009 wynosiła 144,4 mln ton (9,5 tys. ton/km²), co stanowiło 8,3% ogólnej ilości odpadów składowanych w kraju.

Ilość wytworzonych w ciągu roku odpadów (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wynosiła 6,7 mln ton (spadek w stosunku do 2005 r. o 29,5%). Stanowiło to 6,0% odpadów ogólnokrajowych. Taka ilość odpadów plasuje województwo na 3 miejscu w kraju (po dolnośląskim i śląskim). Wytworzone odpady zostały w ponad 86% poddane odzyskowi, w 13,0% unieszkodliwione, a w pozostałej części (niecały 1%) - zmagazynowane czasowo na terenie zakładów.

Na środki trwałe służące ochronie środowiska w omawianym roku wydatkowano w Małopolsce 765,9 mln zł, czyli o 1/3 więcej aniżeli w 2005 r. Natomiast na środki trwałe służące gospodarce wodnej województwo przeznaczyło 248,3 mln zł, co oznacza spadek w stosunku do 2005 r. o 18,3%.

ROLNICTWO

Powierzchnia użytków rolnych (według granic administracyjnych, stan w czerwcu) wyniosła 690,8 tys. ha, tj. mniej o 2,9% niż w 2005 r. Na gospodarstwa indywidualne przypadało prawie 97% powierzchni użytków rolnych. Powierzchnia zasiewów w 2009 r. - 401,5 tys. ha - była zbliżona do notowanej przed czterema laty. Najwięcej przypadało na zboża - 64,4%, rośliny pastewne - 14,6% i ziemniaki - 10,7%.

W roku sprawozdawczym w Małopolsce zebrano łącznie 821,9 tys. ton ziarna zbóż, tj. mniej niż przed rokiem o 11,9% i niż przed czterema laty o 3,6%. W porównaniu z poprzednim rokiem mniejsze były zbiory ziemniaków, zebrano także znacznie mniej owoców z drzew, jak również z krzewów owocowych i plantacji jagodowych. Większe natomiast były zbiory buraków cukrowych, rzepaku i rzepiku oraz warzyw gruntowych.

W czerwcu 2009 r. w województwie małopolskim pogłowie bydła wynosiło 196,0 tys. sztuk, czyli mniej o 28,1% w porównaniu ze stanem w czerwcu 2005 r., a pogłowie owiec - 94,5 tys. sztuk, tj. więcej o 11,3%. Na przestrzeni roku pogłowie owiec zmalało o prawie 12% (stan w końcu czerwca), a pogłowie trzody chlewnej - o prawie 16% (stan w końcu lipca).

Wartość skupu produktów rolnych ogółem (roślinnych i zwierzęcych) zwiększyła się o 11,0% w skali roku i o 19,2% w porównaniu z 2005 r., wynosząc 956,4 mln zł.

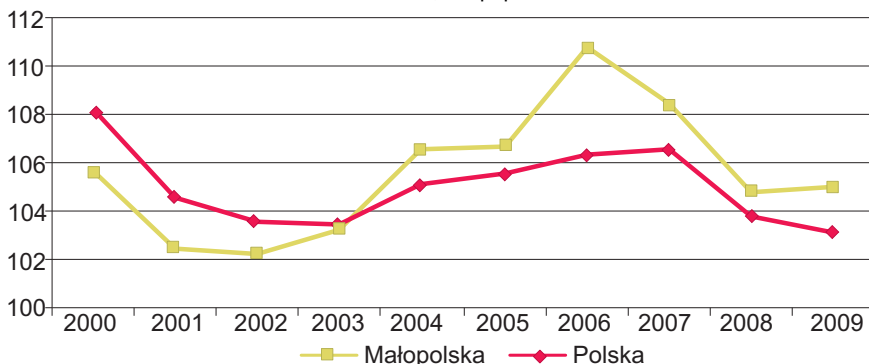
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ

Według stanu w dniu 31 XII 2009 r. na terenie województwa małopolskiego w rejestrze REGON było 314,1 tys. podmiotów gospodarki narodowej (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne), tj. o 4,1% więcej niż przed rokiem. Na zwiększenie ogólnej liczby podmiotów wpłynął sektor prywatny, w którym odnotowano wzrost o 4,3%. W sektorze publicznym na przestrzeni roku ubyło 210 podmiotów, co przekłada się na 2,6% spadek. W porównaniu z stanem w końcu 2005 r. liczba podmiotów wzrosła o 8,4%.

W końcu grudnia 2009 r. rejestr REGON obejmował 74,8 tys. osób prawnych i jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, których liczba systematycznie rośnie od kilku lat. Wśród nich było 20,8 tys. spółek handlowych (ich liczba zwiększyła się o 29,1% w stosunku do 2005 r.), w tym 3,6 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego (wzrost o 32,1%). W ubiegłym roku obserwowano wzrost dynamiki ilości spółek handlowych.

Wykr.14. Dynamika spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego

Stan w dniu 31 XII; rok poprzedni=100

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Sektor prywatny skupiał 97,5% wszystkich podmiotów gospodarczych. Dominowały jednostki prowadzone przez osoby fizyczne (239,2 tys.), które stanowiły 76,2% ogółu podmiotów. W 2009 r., trzeci rok z rzędu, odnotowano wzrost liczby osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (o 4,5% w stosunku do 2008 r.).

Biorąc pod uwagę rodzaj działalności, najwięcej podmiotów gospodarczych odnotowano w następujących sekcjach PKD: handel; naprawa pojazdów samochodowych (27,7%), budownictwo (13,2%) oraz przetwórstwo przemysłowe (10,0%). Łącznie w wyżej wymienionych sekcjach prowadziła działalność ponad połowa firm.

PRZEMYSŁ I BUDOWNICTWO⁶

W 2009 r. produkcja sprzedana przemysłu w województwie wyniosła 48,9 mld zł, tj. o 10,1% mniej (w cenach stałych) od uzyskanej w roku poprzednim.

Na obecny poziom przychodów ze sprzedaży wyrobów i usług wpłynął m.in. spadek produkcji sprzedanej w przetwórstwie przemysłowym o 10,0%. W wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę przychody spadły o 14,2%, w dostawie wody; gospodarowaniu ściekami i odpadami; rekultywacji zmniejszyły się o 5,1%, a w górnictwie i wydobywaniu - o 1,3%.

W porównaniu z 2005 r. w strukturze produkcji sprzedanej przemysłu zmniejszył się udział przetwórstwa przemysłowego z 87,2% do 85,3%, podczas gdy udział górnictwa i wydobywania utrzymał się na zbliżonym poziomie i wyniósł 2,0%, udział dostawy wody; gospodarowania ściekami i odpadami; rekultywacji wzrósł z 3,0% do 3,2%, a wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę wzrósł z 7,9% do 9,5%.

Wartość sprzedaży produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej systemem zleceń w 2009 r. na terenie kraju przez małopolskie firmy budowlane wyniosła 7745 mln zł, co stanowiło 61,9% ogólnej (zrealizowanej przez podmioty budowlane) produkcji budowlano-montażowej.

Sprzedaż produkcji budowlano-montażowej zwiększyła się w stosunku do poprzedniego roku o 11,8% w rezultacie wzrostu wartości robót inwestycyjnych (o 23,3%) przy jednoczesnym spadku wartości robót o charakterze remontowym i pozostałych (o 7,5%). W strukturze sprzedaży zwiększył się udział inwestycji (o 6,4 pkt proc. do 68,9%) kosztem remontów i robót pozostałych.

Udział produkcji budowlano-montażowej zrealizowanej przez firmy budowlane województwa małopolskiego wyniósł 8,1% wartości produkcji uzyskanej przez takie podmioty w kraju.

TRANSPORT

Z roku na rok zwiększa się liczba zarejestrowanych pojazdów samochodowych i ciągników. W końcu 2009 r. wyniosła ona 1,8 mln, tj. więcej o 28,2% niż w 2005 r. Gros stanowiły samochody osobowe - 75,9%.

---

⁶ Dotyczy podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Transportem samochodowym zarobkowym (w przedsiębiorstwach o liczbie pracujących powyżej 9 osób) w komunikacji krajowej przewieziono w ciągu roku 5,1 mln t ładunków, tj. więcej w porównaniu z 2005 r. o 132,3%, a w komunikacji międzynarodowej - 4,7 mln t ładunków, co oznacza ponad 3-krotny wzrost. Świadczy to o znacznym wzroście popularności i przydatności transportu samochodowego w ciągu ostatnich kilku lat.

HANDEL

Rok 2009 był kolejnym, w którym zwiększyła się sprzedaż detaliczna zrealizowana przez jednostki handlowe o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Natomiast sprzedaż hurtowa w ujęciu rocznym nieco zmalała. Wartość sprzedaży hurtowej sięgnęła 63,2 mld zł, a sprzedaży detalicznej 34,4 mld zł, tj. więcej odpowiednio o: 77,5% i 36,2% niż w 2005 r.

W omawianym roku było 31,8 tys. sklepów (wobec 32,6 tys. w 2005 r.), w tym 30 hipermarketów (wobec 25 przed czterema laty), 267 supermarketów (wobec 165) oraz 2,3 tys. sklepów wyspecjalizowanych (odpowiednio 1,8 tys.). Odnotowano spadek liczby domów handlowych, domów towarowych, sklepów powszechnych, jak również tzw. innych sklepów, które stanowiły 90,0% ogółu (tj. sklepów podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz aptek bez względu na liczbę pracujących).

Wzrosła ilość placówek gastronomicznych⁷ i wyniosła 1,4 tys., podczas gdy w roku 2005 notowano ich niespełna tysiąc, zwiększyła się także sprzedaż z działalności gastronomicznej - o 82,2%, przekraczając miliard zł, co świadczy o rozwoju tej branży.

Konieczność składowania dużej ilości towarów wymaga zwiększenia liczby i powierzchni magazynów handlowych, co też w ostatnich latach miało miejsce. W roku 2009 liczba zamkniętych magazynów handlowych położonych na terenie województwa przekroczyła 2,5 tys., a ich powierzchnia wyniosła 1,4 mln m², co oznacza wzrost w stosunku do 2005 r. odpowiednio o: 19,8% i 21,0%. Większa była również tak liczba, jak i powierzchnia magazynów zadaszonych oraz placów składowych.

FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW

W 2009 r. wyniki finansowe badanych przedsiębiorstw (o liczbie pracujących powyżej 9 osób) poprawiły się nieznacznie w stosunku do uzyskanych rok wcześniej.

Przykładowo, znalazło to odzwierciedlenie w poprawie wskaźnika poziomu kosztów z 95,6% w 2008 r. do 95,2% (96,3% w 2005 r.). Wynik finansowy netto ukształtował się na poziomie 6993 mln zł, czyli o 10,0% wyższym niż w 2008 r. i o ponad 95% wyższym aniżeli przed czterema laty. Dodatni wynik finansowy netto wykazało 79,4% badanych przedsiębiorstw (w 2008 r. - 82,3%, a w 2005 r. - 77,2%).

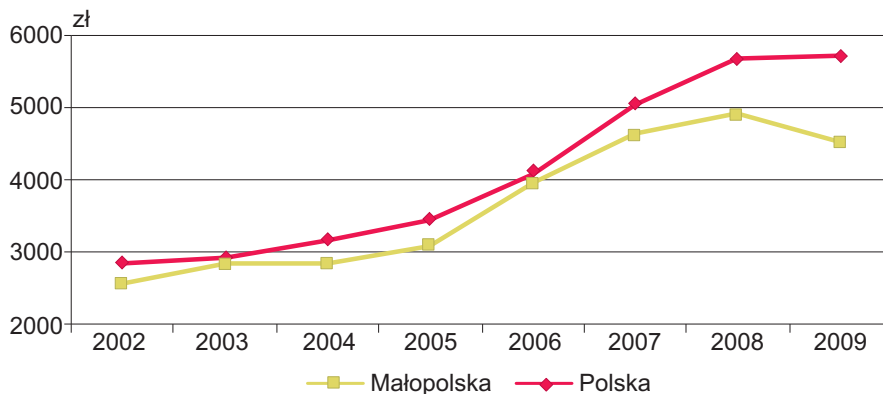
⁷ Dotyczy podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących powyżej 9 osób.

Na przestrzeni lat 2005-2008 wartość aktywów obrotowych w przedsiębiorstwach wykazywała tendencję rosnącą. Natomiast w końcu grudnia 2009 r. wyniosła ona 49,0 mld zł, tj. mniej o 5,9% niż w 2008 r., ale więcej o 59,0% niż w 2005 r.

INWESTYCJE I ŚRODKI TRWAŁE

W 2009 r. nakłady inwestycyjne (według lokalizacji inwestycji) sięgnęły 14,9 mld zł, w tym prawie 9 mld zł w sektorze prywatnym. W latach 2005-2008 nakłady te systematycznie rosły. W omawianym roku tendencja wzrostowa załamała się - nakłady inwestycyjne w Małopolsce były mniejsze w stosunku do 2008 r. o 7,4%, ale w porównaniu z 2005 r. - większe o 48,2%. Według PKD, nakłady inwestycyjne były największe w przemyśle i stanowiły 25,5% całości nakładów, w transporcie i gospodarce magazynowej - 17,7% ogółu oraz w obsłudze rynku nieruchomości - 15,4%.

Wykr.15. Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Nakłady inwestycyjne na 1 mieszkańca od 2005 r. do 2008 r. wykazywały tendencję wzrostową, ale w 2009 r. ukształtowały się na niższym niż ubiegłoroczny poziomie 4526 zł. Z uwagi na zachowanie porównywalności danych na wyk. 15 nie zostały ujęte lata 2000-2001.

Wartość brutto środków trwałych⁸ (w bieżących cenach ewidencyjnych) według stanu w końcu 2009 r. sięgnęła 173,5 mld zł i tym samym była wyższa niż przed rokiem o 8,1% i niż przed czterema laty - o 32,4%. Relatywnie największą wartość środków trwałych odnotowano w przemyśle - 30,1% oraz w obsłudze rynku nieruchomości - 22,1% ogółu.

Wartość brutto środków trwałych w przeliczeniu na 1 mieszkańca Małopolski w końcu 2009 r. wyniosła 52,6 tys. zł.

⁸ Podziału środków trwałych według sekcji PKD dokonano zgodnie z siedzibą jednostki lokalnej rodzaju działalności.

FINANSE PUBLICZNE

Dochody

Jednostki samorządu terytorialnego Małopolski w 2009 r. wypracowały dochody ogółem w wysokości 12,8 mld zł, czyli o 57,9% więcej (w cenach bieżących) niż w roku 2005. Wielkość ta stanowiła 8,3% dochodów jednostek samorządowych w kraju. W dochodach ogółem dochody budżetów gmin (5,8 mld zł) stanowiły 45,2%, dochody miast na prawach powiatu (3,9 mld zł) - 30,7%, powiatów (1,7 mld zł) - 12,9% i województwa (1,4 mld zł) - 11,2%.

W porównaniu z 2005 r. największy, ponad 3-krotny wzrost dochodów wystąpił w budżecie województwa, podczas gdy dochody powiatów wzrosły o 54,2%, miast na prawach powiatu o 53,3%, a gmin o 44,6%. Na przestrzeni lat 2005-2009 widoczne jest wyraźne spowolnienie tempa wzrostu dochodów w gminach.

Dochody własne (5,8 mld zł) stanowiły 45,2% ogółu, udział subwencji ogólnej (w kwocie 4,2 mld zł) wyniósł 32,5% ogółu dochodów, a dotacji (2,9 mld zł) - 22,2%.

W 2009 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca Małopolski z dochodów budżetu województwa przypadało 434 zł, z dochodów powiatów - 709 zł, z dochodów miast na prawach powiatu - 4122 zł, a z dochodów gmin - 2481 zł.

Wydatki

Wydatki ogółem jednostek samorządu terytorialnego za 2009 r. wyniosły 13,7 mld zł i wzrosły (w cenach bieżących) o 64,4% w porównaniu z 2005 r. Stanowiły one 8,2% wydatków jednostek samorządowych w kraju. Na budżety gmin przypadało 6,3 mld zł (45,6%), na budżety miast na prawach powiatu 4,2 mld zł (30,8%), na budżety powiatów 1,8 mld zł (12,7%), a na budżet województwa 1,5 mld zł (10,9%).

Wydatki bieżące, 10,2 mld zł, stanowiły 74,3% wydatków ogółem. Na wydatki majątkowe przypadła pozostała kwota, czyli 3,5 mld zł, w tym 99,0% przeznaczzone zostało na inwestycje. Natomiast wśród wydatków bieżących wynagrodzenia stanowiły ponad 38% (3887 mln zł). Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wyniósł 25,5%.

Wykr.16. Struktura dochodów i wydatków budżetów jednostek samorządu terytorialnego w 2009 r.

a Bez dochodów i wydatków gmin mających również status miasta na prawach powiatu.

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

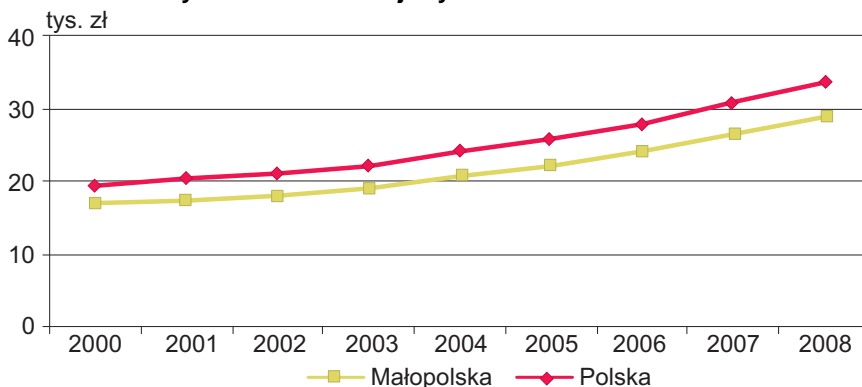
W przeliczeniu na 1 mieszkańca Małopolski z budżetu województwa wydatkowano 455 zł, z budżetów powiatów - 749 zł, gmin - 2677 zł, a miast na prawach powiatu - 4430 zł.

Rok 2009 jednostki samorządowe po raz kolejny zamknęły ujemnym wynikiem finansowym - w wysokości minus 915 mln zł, co oznacza jego dalsze pogorszenie (za 2008 r. - minus 297 mln zł, za 2005 r. - minus 233 mln zł). Nadwyżkę budżetową w omawianym roku wykazano jedynie w 39 gminach i w 1 powiecie (dąbrowskim).

PRODUKT KRAJOWY BRUTTO

Małopolska należy do województw rozwiniętych gospodarczo. W 2008 r. wytworzyła 7,4% PKB, co dało jej piątą lokatę w Polsce, za województwami: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim. W analizowanym roku wzrost wolumenu PKB w odniesieniu do 2005 r. (w cenach stałych) wyniósł 17,0% (ogółem dla kraju 19,2%), co dało Małopolsce dopiero 9 miejsce wśród województw. W przeliczeniu na 1 mieszkańca PKB wynosił 28,9 tys. zł i był o 13,7% niższy od średniego poziomu w Polsce. Wynik ten uplasował Małopolskę również na 9 miejscu w kraju.

Wykr.17. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Największy udział w tworzeniu wartości dodanej brutto w 2008 r. (podobnie jak w kraju) miał sektor przedsiębiorstw (47,8%), następnie sektor gospodarstw domowych (31,2%) oraz sektor instytucji rządowych i samorządowych (16,1%). Z uwagi na rodzaj prowadzonej działalności, najwięcej wartości dodanej brutto wypracowały jednostki zaliczane do sekcji PKD (PKD 2004): handel i naprawy; hotele i restauracje; transport, gospodarka magazynowa i łączność (27,8%), do przemysłu (22,8%) oraz do pozostałej działalności usługowej (20,4%).

W ujęciu przestrzennym, największy wpływ na wielkość wolumenu PKB wytworzonego w województwie, miało miasto Kraków (z udziałem 41,4%). Ze względu na wysokość PKB na 1 mieszkańca, Kraków zajął 2 lokatę po Warszawie wśród wszystkich (66) podregionów w kraju, przed podregionem katowickim i miastem Poznań. W 2008 r. Kraków wypracował 3,1% krajowej wartości PKB.

Małopolska na tle innych województw⁹

W poniższej części przedstawiono obliczenia poziomu rozwoju województw w pięciu obszarach: demografia, rynek pracy, gospodarcze warunki życia, społeczne warunki życia, gospodarka. Dla każdego z obszarów, bazując na literaturze przedmiotu, wybrano wskaźniki cząstkowe charakteryzujące go, a następnie za pomocą metod taksometrycznych zbudowano wskaźnik syntetyczny. Doboru wskaźników cząstkowych do modelu dokonano zgodnie z zasadami doboru cech statycznych, stosowanymi przy porównywaniu obiektów wielocechowych¹⁰. W trakcie weryfikacji doboru zmiennych kilka wskaźników zostało odrzuconych ze względu na zbyt wysoki wskaźnik korelacji lub/i zbyt mały wskaźnik zmienności. W dalszych obliczeniach w poszczególnych obszarach zostały uwzględnione wskaźniki zaprezentowane poniżej.

Demografia

- Ludność na 1 km² powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 XII)
- Przyrost naturalny na 1000 ludności
- Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym (stan w dniu 31 XII)
- Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności

Rynek pracy

- Współczynnik aktywności zawodowej wg wieku produkcyjnego i płci
- Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto
- Zatrudnieni w warunkach zagrożenia na 1000 zatrudnionych badanej zbiorowości (stan w dniu 31 XII)

Společne warunki życia

- Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 mieszkańca
- Studenci szkół wyższych na 10 tys. ludności
- Zwiedzający muzea na 1000 ludności
- Porady udzielone w ambulatoryjnej opiece zdrowotnej na 1 mieszkańca
- Przepięstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych na 10 tys. ludności

Ekonomiczne warunki życia

- Przeciętne miesięczne wydatki na 1 osobę w gospodarstwach domowych
- Dochody własne budżetów jednostek samorządu terytorialnego na 1 mieszkańca
- Osoby korzystające ze świadczeń pomocy społecznej na 10 tys. ludności

---

⁹ Opracowała Monika Wałaszek, Małopolski Ośrodek Badań Regionalnych.

¹⁰ Młodak A., Analiza taksonomiczna w statystyce regionalnej, Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o., Warszawa 2006 r.

Poziom gospodarczy

- Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności (stan w dniu 31 XII)
- Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w 2008 r.
- Nakłady na działalność badawczo-rozwojową (B+R) na 1 mieszkańca (ceny bieżące, bez amortyzacji środków trwałych) w 2008 r.
- Wartość całkowita projektów dofinansowanych z UE na lata 2007-2013 na 1 mieszkańca (stan w dniu 30 VI 2009)
- Udział dużych podmiotów gospodarczych¹¹ w skali kraju

Z pozostawionych po weryfikacji wskaźników cząstkowych zbudowano syntetyczny wskaźnik poziomu rozwoju dla każdego z pięciu wymienionych obszarów. W tym celu zastosowano stworzony przez Hellwiga taksonomiczny miernik rozwoju. Dla każdego ze wskaźników zagregowanych z danego zakresu została obliczona średnia ($\bar{Q}$) i odchylenie standardowe (S_Q). Następnie zgodnie z poniższymi wzorami zostały stworzone 4 skupiska¹²:

- I. wartość wskaźnika syntetycznego należy do przedziału $[0; \bar{Q} - S_Q)$
- II. wartość wskaźnika syntetycznego należy do przedziału $[\bar{Q} - S_Q; \bar{Q})$
- III. wartość wskaźnika syntetycznego należy do przedziału $[\bar{Q}; \bar{Q} + S_Q)$
- IV. wartość wskaźnika syntetycznego należy do przedziału $[\bar{Q} + S_Q; 1]$

Adekwatnie skupiska odpowiadają:

- I. bardzo niski poziom rozwoju
- II. niski poziom rozwoju
- III. wysoki poziom rozwoju
- IV. bardzo wysoki poziom rozwoju

Wyniki grupowania

Na podstawie pięciu uzyskanych wskaźników syntetycznych można powiedzieć, że województwo małopolskie ma sprzyjające uwarunkowania dla rozwoju potencjału ekonomicznego i gospodarczego regionu. Ponadto, mieszkańcy województwa mają korzystne ekonomiczne warunki życia i bardzo korzystne społeczne warunki życia ludności. Żaden z pięciu wskaźników syntetycznych nie osiągnął poziomu rozwoju niższego niż wysoki,

---

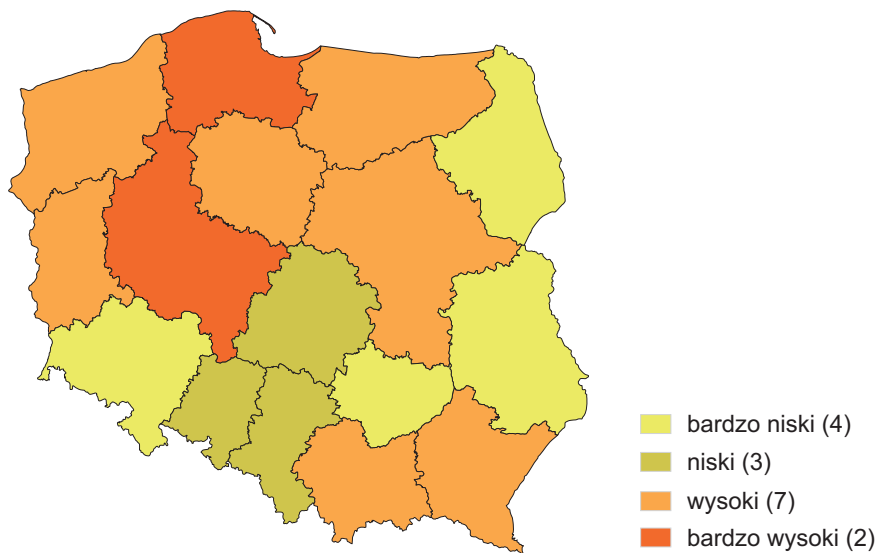
¹¹ Za duże podmioty przyjęto te o zatrudnieniu powyżej 250 osób.

¹² Lira J., Wysocki F., Statystyka opisowa, Wydawnictwo Akademii Rolniczej im. Augusta Cieszkowskiego, Poznań 2005 r.

a w przypadku społecznych warunków życia plasował się na poziomie bardzo wysokim. W przypadku wskaźników opisujących potencjał ekonomiczny i gospodarczy regionu należy wspomnieć, iż województwo małopolskie było umiejscowione przy górnych granicach przedziału o wysokim poziomie rozwoju. Dodatkowo na wartość tych wskaźników dla województwa mazowieckiego miało duży wpływ miasto Warszawa, zawyżając ich wartości, a co za tym idzie sztucznie rozciągając skalę wartości dla danego wskaźnika. Ponadto, jednym ze wskaźników częściowych zastosowanym przy konstruowaniu syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju gospodarczego był udział dużych przedsiębiorstw na terenie województwa w skali kraju. Województwo małopolskie charakteryzuje się dużym udziałem terenów górzystych oraz prawnie chronionych, które ograniczają możliwość rozwoju dużych przedsiębiorstw, co przyczyniło się do stosunkowo niskiej wartości wyżej wspomnianego wskaźnika częściowego. Reasumując, wskaźnik, który umożliwiłby skorygowanie wcześniej wspomnianych zastrzeżeń, prawdopodobnie uplasowałby Małopolskę w grupie województw o bardzo wysokim poziomie rozwoju ekonomicznego i gospodarczego.

Należy również zauważyć, że wskaźnik poziomu rozwoju społecznych warunków życia w województwie małopolskim osiągnął najwyższą wartość w skali kraju, co potwierdzałoby znaczenie województwa na tej płaszczyźnie szczególnie jako ważnego ośrodka życia kulturalnego.

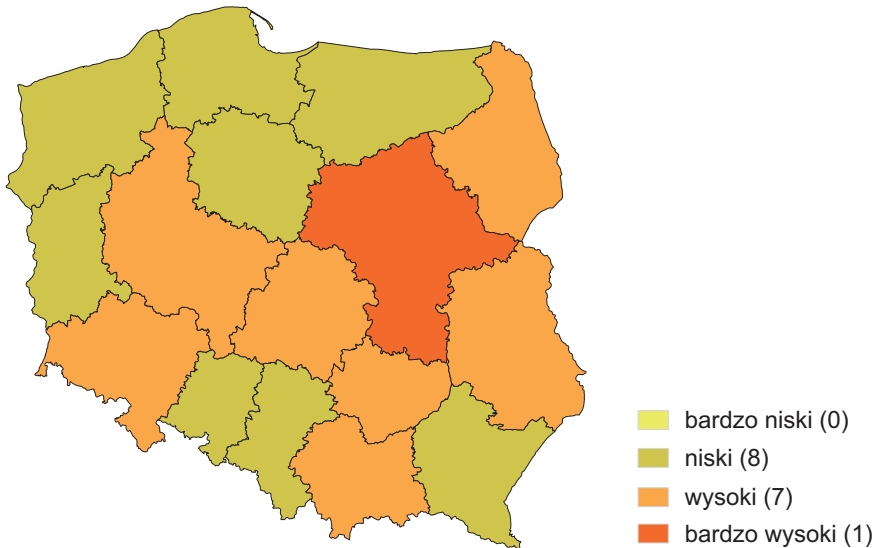
Mapa 1. Wyniki grupowania na podstawie syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju demograficznego

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

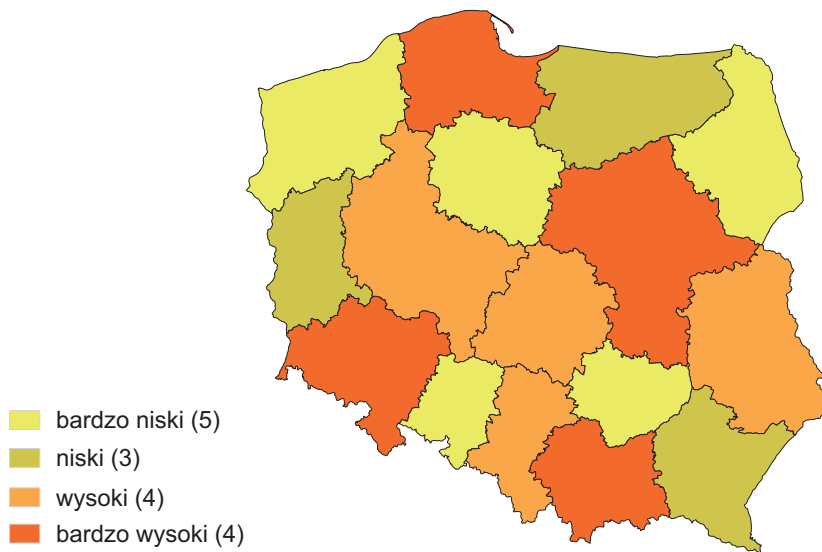

Mapa 2. Wyniki grupowania na podstawie syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju rynku pracy

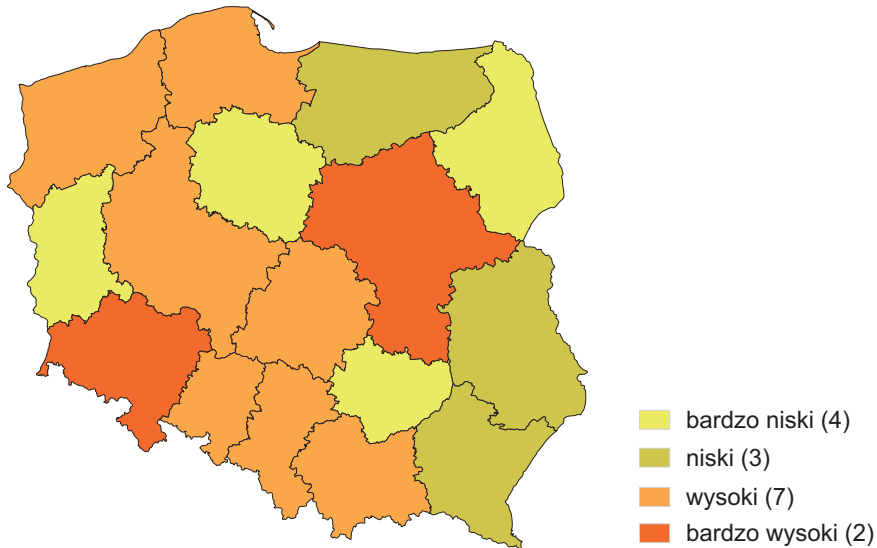
Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Mapa 3. Wyniki grupowania na podstawie syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju społecznych warunków życia

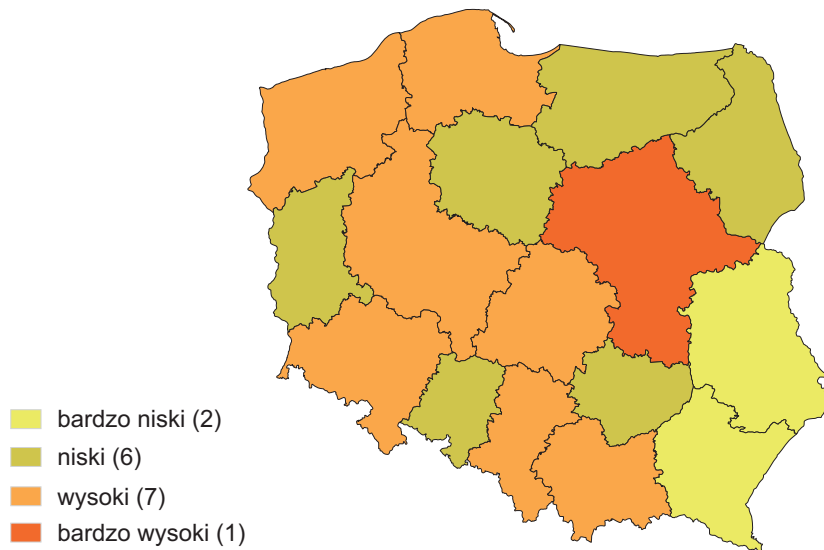
Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Mapa 4. Wyniki grupowania na podstawie syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju ekonomicznych warunków życia

Źródło: opracowanie własne US Kraków.

Mapa 5. Wyniki grupowania na podstawie syntetycznego wskaźnika poziomu rozwoju gospodarczego

Źródło: opracowanie własne US Kraków.